EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 24.5.2023
COM(2023) 614 final

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Latvian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

{SWD(2023) 614 final}

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Latvian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97[1] ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011[2] ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241[3], jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on EU:n rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan EU:n alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista. Elpymis- ja palautumistukivälineen

[1] EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.
[2] EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25.
[3] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17).

mukainen enimmäisrahoitusosuus jäsenvaltiota kohti päivitettiin 30 päivänä kesäkuuta 2022 asetuksen (EU) 2021/241 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

(2) Komissio hyväksyi 22 päivänä marraskuuta 2022 vuotuisen selvityksen kestävästä kasvusta 2023[4]. Tämä käynnisti vuoden 2023 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Selvityksessä määritetyt painopisteet, jotka Eurooppa-neuvosto hyväksyi 23 päivänä maaliskuuta 2023, rakentuvat kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Komissio antoi 22 päivänä marraskuuta 2022 lisäksi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella laadittavan vuoden 2023 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Latvia kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi 24 päivänä helmikuuta 2023 myös lausunnon Latvian vuoden 2023 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Niin ikään komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi sekä ehdotuksen vuoden 2023 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Eurooppa-neuvosto hyväksyi suosituksen 23 päivänä maaliskuuta 2023, ja neuvosto hyväksyi suosituksen 16 päivänä toukokuuta 2023 ja ehdotuksen 13 päivänä maaliskuuta 2023.

(3) EU:n talouksien häiriönsietokyky on osoittautunut erinomaiseksi, mutta geopoliittisen tilanteen vaikutus on edelleen negatiivinen. Samalla kun EU pysyy vakaasti Ukrainan rinnalla, EU:n talous- ja sosiaalipolitiikassa keskitytään lyhyellä aikavälillä vähentämään energiasokkien negatiivista vaikutusta haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin ja yrityksiin sekä keskipitkällä aikavälillä jatkamaan toimia vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseksi, kestävän ja osallistavan kasvun tukemiseksi, makrotalouden vakauden turvaamiseksi ja häiriönsietokyvyn parantamiseksi. Lisäksi keskitytään vahvasti EU:n kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamiseen.

(4) Komissio antoi 1 päivänä helmikuuta 2023 tiedonannon *Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle*[5]. Tarkoituksena on parantaa EU:n nettonollateollisuuden kilpailukykyä ja tukea nopeaa siirtymistä ilmastoneutraaliuteen. Suunnitelma täydentää käynnissä olevia Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan ja REPowerEU-suunnitelmaan kuuluvia toimia. Sen tavoitteena on luoda suotuisampi ympäristö, jotta voidaan lisätä EU:n kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavien hiilineutraalien teknologioiden ja tuotteiden tuotantokapasiteettia EU:ssa sekä varmistaa kriittisten raaka-aineiden saatavuus muun muassa monipuolistamalla hankintoja, hyödyntämällä jäsenvaltioiden geologisia luonnonvaroja asianmukaisesti ja maksimoimalla raaka-aineiden kierrätys. Suunnitelma rakentuu neljän pilarin varaan: ennakoitava ja yksinkertaistettu sääntely-ympäristö, rahoituksen saannin nopeuttaminen, osaamisen parantaminen ja avoin kauppa häiriönsietokykyisten toimitusketjujen luomiseksi. Komissio antoi lisäksi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon *EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen*[6]. Tiedonannon perustana on yhdeksän toisiaan vahvistavaa tekijää ja tavoite pyrkiä luomaan kasvua edistävä sääntelykehys. Tiedonannossa määritetään politiikan painopisteitä, joilla pyritään aktiivisesti saamaan aikaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä edistäviä rakenteellisia parannuksia,

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

oikein kohdennettuja investointeja ja sääntelytoimia. Jäljempänä esitettävillä suosituksilla edesautetaan näihin painopisteisiin liittyviä toimia.

(5) Vuonna 2023 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen rinnan elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää politiikan painopistetavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat kytkeytyvät kaikkiin viime vuosina annettuihin maakohtaisiin suosituksiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020 ja 2022 maakohtaiset suositukset ovat yhtä lailla tärkeitä tarkistettaessa, päivitettäessä tai muutettaessa elpymis- ja palautumissuunnitelmia asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

(6) REPowerEU-asetuksella[7], joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään nopeassa tahdissa poistamaan asteittain EU:n riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja EU:n energiahuollon monipuolistamista sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Asetuksessa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus lisätä kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa uusi REPowerEU-luku, jotta ne voivat rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka auttavat saavuttamaan REPowerEU-tavoitteet. Näillä uudistuksilla ja investoinneilla edistetään myös EU:n nettonollateollisuuden kilpailukyvyn parantamista, kuten tiedonannossa *Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle* hahmotellaan, ja niiden energiaan liittyvien maakohtaisten suositusten noudattamista, joita jäsenvaltioille on annettu vuonna 2022 ja annetaan tarvittavilta osin myös vuonna 2023. REPowerEU-asetuksessa otetaan käyttöön uusi rahoitustuki, jota ei makseta takaisin. Tuki asetetaan jäsenvaltioiden saataville elpymis- ja palautumissuunnitelmiin kuuluvien uusien energiaan liittyvien uudistusten ja investointien rahoittamiseksi.

(7) Komissio antoi 8 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon, jossa annetaan finanssipoliittista ohjausta vuodeksi 2024. Tiedonannolla pyritään tukemaan jäsenvaltioiden vakaus- ja lähentymisohjelmien valmistelua ja sitä kautta vahvistamaan politiikan koordinointia[8]. Komissio muistutti tiedonannossa, että vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen soveltamisesta luovutaan vuoden 2023 lopussa. Vuosiksi 2023 ja 2024 se vaati finanssipolitiikkaa, jolla varmistetaan keskipitkän aikavälin velkakestävyys ja lisätään potentiaalista kasvua kestävällä tavalla. Jäsenvaltioita kehotettiin esittämään vuoden 2023 vakaus- ja lähentymisohjelmissaan, miten niiden finanssipoliittisilla suunnitelmilla varmistetaan, että alijäämälle asetettua 3 prosentin viitearvoa suhteessa BKT:hen noudatetaan ja velkaa vähennetään uskottavasti ja jatkuvasti tai se pidetään maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä. Komissio kehotti jäsenvaltioita luopumaan asteittain kansallisista finanssipoliittisista toimenpiteistä, joita on otettu käyttöön kotitalouksien ja yritysten suojelemiseksi energian hintasokilta, alkaen vähiten kohdennetuista toimenpiteistä. Se totesi, että jos tukitoimenpiteitä on tarpeen jatkaa energian hintojen uusien nousupaineiden vuoksi, jäsenvaltioiden olisi kohdennettava toimenpiteensä haavoittuville kotitalouksille ja yrityksille paljon aiempaa paremmin. Komissio

[7] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1).

[8] COM(2023) 141 final.

ehdotti, että julkista taloutta koskevat suositukset kvantifioitaisiin ja eriytettäisiin ja että ne laadittaisiin nettomääräisten perusmenojen pohjalta, kuten komission tiedonannossa linjauksista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi[9] ehdotetaan. Se suositti, että kaikkien jäsenvaltioiden olisi edelleen säilytettävä kansallisesti rahoitetut investoinnit ja varmistettava elpymis- ja palautumistukivälineestä käytettävissä olevien ja muiden EU:n varojen tuloksellinen käyttö, ottaen huomioon erityisesti vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä selviytymiskykyyn liittyvät tavoitteet. Komissio totesi aikovansa ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen käynnistämistä keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen.

(8) Komissio esitti 26 päivänä huhtikuuta 2023 lainsäädäntöehdotuksia, joilla EU:n talouden ohjausjärjestelmää koskevat säännöt uudistetaan kattavasti. Ehdotusten keskeisenä tavoitteena on vahvistaa julkisen velan kestävyyttä ja edistää kestävää ja osallistavaa kasvua kaikissa jäsenvaltioissa uudistusten ja investointien avulla. Ehdotuksilla on tarkoitus antaa jäsenvaltioille enemmän valtaa keskipitkän aikavälin suunnitelmiensa laatimisessa ja samalla tiukentaa sääntöjen noudattamisen valvontaa sen varmistamiseksi, että jäsenvaltiot noudattavat keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisissa suunnitelmissaan antamiaan sitoumuksia. Tavoitteena on saada lainsäädäntötyö päätökseen vuonna 2023.

(9) Latvia toimitti 30 päivänä huhtikuuta 2021 komissiolle asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 13 päivänä heinäkuuta 2021 päätöksen Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä[10]. Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Latvia on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(10) Latvia toimitti 25 päivänä huhtikuuta 2023 vuoden 2023 kansallisen uudistusohjelmansa ja 17 päivänä huhtikuuta 2023 vuoden 2023 vakausohjelmansa asetuksen (EY) N:o 1466/97 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Ohjelmat on arvioitu yhdessä, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon. Asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti vuoden 2023 kansallisessa uudistusohjelmassa otetaan huomioon myös Latvian puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(11) Komissio julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023 Latviaa koskevan vuoden 2023 maaraportin[11]. Siinä arvioidaan Latvian edistymistä neuvoston vuosina 2019–2022 hyväksymien asianomaisten maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Latvia on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän

[9] COM(2022) 583 final.

[10] Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2021, Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1).

[11] SWD(2023) 614 final.

analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata lainkaan tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Latvian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien EU:n yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(12) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Latviasta perusteellisen tarkastelun, jonka tulokset[12] se julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023. Komission päätelmä oli, että Latvian makrotaloudessa ei ole epätasapainoja. Muun muassa ulkoiseen lainanottoon ja asumiseen liittyvät haavoittuvuudet ovat edelleen lieviä, ja vaikka kilpailukykyyn kohdistuvat riskit ovat olennaisia, ne näyttävät kaiken kaikkiaan pysyvän hallinnassa lähitulevaisuudessa. Vaihtotaseen alijäämä kasvoi äskettäin merkittävästi, mutta sen odotetaan supistuvan huomattavasti tänä vuonna ja edelleen vuonna 2024. Latvian ulkomainen nettovarallisuusasema, joka on parantunut huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana, pysynee jokseenkin samana. Jos inflaatio- ja palkkapaineet kuitenkin jatkuvat, ne uhkaavat heikentää Latvian kilpailukykyä, varsinkin kun pohjainflaatio on selvästi euroalueen keskiarvoa korkeampi. Vaikka asuntojen hintojen kasvu on ollut viime aikoina nopeaa, yliarvostus ei näytä olevan merkittävä ongelma. Lisäksi asuntojen hintojen kasvu hidastui vuoden 2022 lopulla, asuntolainananto on ollut heikkoa ja kotitalouksilla on vain vähän velkaa suhteessa kotitalouksien tuloihin ja se on edelleen vähenemässä. Latvialla on edessään suuria rakenteellisia taloudellisia haasteita, jotka liittyvät työvoiman tarjonnan vähenemiseen, mikä on osaltaan vaikuttanut yksikkötyökustannusten nopeaan nousuun ja uhkaa heikentää kilpailukykyä keskipitkällä aikavälillä. Poliittiset toimintaedellytykset ovat kaiken kaikkiaan suotuisat, mutta lisätoimenpiteet saattaisivat auttaa vähentämään havaituista heikkouksista aiheutuvia riskejä. Kilpailukykyä ylläpitävän politiikan täytäntöönpano, mukaan lukien toimenpiteet työvoiman tarjonnan laadun ja määrän lisäämiseksi, olisikin tässä mielessä tärkeää. Lisäksi rakennuslupaprosessin lyhentäminen auttaisi tukemaan asuntotarjontaa ja parantamaan asuntomarkkinatilannetta.

(13) Eurostatin vahvistamien tietojen[13] perusteella Latvian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2021 oli 7,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui 4,4 prosenttiin vuonna 2022, ja julkinen velka, joka vuoden 2021 lopussa oli 43,7 prosenttia suhteessa BKT:hen, laski vuoden 2022 loppuun mennessä 40,8 prosenttiin. Komissio antoi 24. toukokuuta 2023 SEUT-sopimuksen 126 artiklan 3 kohdan nojalla julkaistun kertomuksen[14]. Kertomuksessa käsiteltiin Latvian julkisen talouden tilannetta, sillä vuonna 2022 sen julkisen talouden alijäämä ylitti perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen. Kertomuksessa todettiin, että alijäämäkriteeriä ei ole noudatettu. Maaliskuun 8 päivänä 2023 antamansa tiedonannon[15] mukaisesti komissio ei ehdottanut uusien liiallisen alijäämän menettelyjen aloittamista keväällä 2023. Sen sijaan komissio totesi aikovansa ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen

[12] SWD(2023) 636 final.

[13] Eurostat, Euro Indicators, 47/2023, 21.4.2023.

[14] COM(2023) 631 final, 24.5.2023.

[15] COM(2023) 141 final, 8.3.2023.

käynnistämistä keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Latvian olisi otettava tämä huomioon toteuttaessaan vuoden 2023 talousarviotaan ja laatiessaan alustavaa talousarviosuunnitelmaa vuodeksi 2024.

(14) Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet finanssipoliittiset toimenpiteet, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi. Vuonna 2022 tällaisia verokertymää vähentäviä toimenpiteitä olivat muun muassa lämmityskustannusten hyvitykset (jotka riippuvat käytetystä energialähteestä) ja kotitalouksien sähkölaskujen pienentäminen, kuukausittaiset etuudet heikommassa asemassa oleville kotitalouksille ja lapsiperheille sekä eläkkeiden aikaistettu indeksointi ja avustukset energiavaltaisilla aloilla toimiville yrityksille sekä sähkökustannusten noususta yrityksille maksettavat hyvitykset. Komissio arvioi, että näistä toimenpiteistä julkiselle taloudelle vuonna 2022 aiheutuneet nettokustannukset olivat 1,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet myös Ukrainasta paenneiden tilapäisen suojelun kustannukset, joiden arvioidaan olleen 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022. Samaan aikaan covid-19-pandemiaan liittyvien väliaikaisten hätätoimenpiteiden arvioidut kustannukset laskivat 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2022, kun ne vuonna 2021 olivat 5,0 prosenttia.

(15) Neuvosto suositti[16] 18 päivänä kesäkuuta 2021, että Latvia varmistaa, että finanssipolitiikan viritys on vuonna 2022 edelleen kasvua tukeva, elpymis- ja palautumistukivälineen tarjoama sysäys mukaan lukien, ja jatkaa kansallisesti rahoitettavia investointeja. Neuvosto suositti myös, että Latvia pitää kansallisesti rahoitettujen juoksevien menojen kasvun hallinnassa.

(16) Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan virityksellä[17] oli vuonna 2022 neutraali vaikutus (0,0 % suhteessa BKT:hen), mikä oli asianmukaista tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Neuvoston suosituksen mukaisesti Latvia jatkoi elpymisen tukemista elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettavilla investoinneilla. Vuonna 2022 elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot olivat 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen (1,3 % suhteessa BKT:hen vuonna 2021). Kapasiteettirajoitusten ja rakennushintojen nousun vuoksi joitakin elvytys- ja palautumistukivälineen avustuksilla ja muilla EU:n varoilla vuonna 2022 rahoitettuja investointeja lykättiin, mikä johti menojen pieneen vähenemiseen. Kansallisesti rahoitettavilla investoinneilla oli finanssipolitiikan viritykseen kiristävä vaikutus, joka oli 1,2 prosenttiyksikköä[18]. Näin ollen neuvoston

---

16 Neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2021, jolla annetaan neuvoston lausunto Latvian vuoden 2021 vakausohjelmasta, EUVL C 304, 29.7.2021, s. 63.

17 Finanssipolitiikan viritystä mitataan perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) muutoksena suhteessa keskipitkän aikavälin potentiaaliseen kasvuun. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot. Lisätietoja on julkisen talouden tilastotaulukoiden laatikossa 1.

18 Tämä kiristävä vaikutus johtuu erityisesti EU:n varoilla osarahoitettujen investointihankkeiden menojen vähenemisestä, mikä vaikutti myös kansallisen rahoitusosuuden kehitykseen (erityisesti paikallishallinnon tasolla), sekä puolustustarvikkeiden luovutuksesta Ukrainaan, joka kirjataan negatiiviseksi kiinteän pääoman bruttomuodostukseksi ja kompensoidaan pääomansiirrolla.

Samaan aikaan muilla kansallisesti rahoitetuilla pääomamenoilla oli elvyttävä vaikutus, joka oli 1,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Muiden pääomamenojen kasvu johtuu suurelta osin

suosituksen vastaisesti Latvia ei ole jatkanut kansallisesti rahoitettavia investointeja. Kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman uusia tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritykseen kiristävä, 0,3 prosenttiyksikön vaikutus. Latvia on siten pitänyt kansallisesti rahoitettavien juoksevien menojen kasvun kurissa.

(17) Vakausohjelmassa esitettyjen julkisen talouden kehitysarvioiden perustana oleva makrotalouden skenaario on vuonna 2023 ja sen jälkeen varovainen. Hallitus ennustaa reaalisen BKT:n pysyvän ennallaan vuonna 2023 ja kasvavan 2,0 prosenttia vuonna 2024. Vertailun vuoksi komission kevään 2023 talousennusteessa reaalisen BKT:n kasvuksi ennustetaan 1,4 prosenttia vuonna 2023 ja 2,8 prosenttia vuonna 2024. Tässä ennusteessa on otettu huomioon vakausohjelman jälkeen julkaistut uudet tiedot, kuten vuoden 2022 BKT:n kasvua koskevien tietojen tarkistukset sekä vuoden 2023 ensimmäisen neljänneksen pikaennakko, joiden molempien mukaan BKT on kasvanut arvioitua voimakkaammin. Nimellisen BKT:n kasvu on kuitenkin molemmissa ennusteissa lähempänä toisiaan: vakausohjelmassa kasvun odotetaan olevan 11,7 prosenttia vuonna 2023 ja 5,5 prosenttia vuonna 2024 ja komission ennusteessa 10,5 prosenttia vuonna 2023 ja 5,6 prosenttia vuonna 2024.

(18) Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden alijäämä supistuu 4,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Vuotta 2023 koskeva alijäämäsopeutus johtuu pääasiassa menojen kehityksestä: useimpien pandemiaan liittyneiden tukitoimenpiteiden asteittaisen lopettamisen odotetaan pienentävän alijäämää, eikä kansallisen kaasuvarannon perustamisesta vuonna 2022 aiheutuneita menoja ennakoida vuodelle 2023. Nämä säästöt kuitenkin kumoutuvat osittain, koska vuoden 2023 talousarviopakettiin on sisällytetty uusia menopuolen toimenpiteitä, kuten julkishallinnon ja terveydenhuoltohenkilöstön palkankorotukset, terveydenhuoltopalvelujen, tieteen, tutkimuksen ja korkeakoulutuksen juokseviin menoihin osoitettujen määrärahojen kasvattaminen sekä huomattava puolustusalaa ja sisäistä turvallisuutta koskeva julkisten investointien paketti. Lisäksi eläke- ja avustusmenojen odotetaan kasvavan indeksointikertoimien korotusten vuoksi. Vakausohjelman mukaan julkisen talouden velan, joka on vuoden 2022 lopussa 40,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, odotetaan pienenevän vuoden 2023 loppuun mennessä 39,6 prosenttiin. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä vuonna 2023 on 3,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tämä vastaa vakausohjelmassa ennakoitua alijäämää. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuoden 2023 lopussa on komission kevään 2023 talousennusteessa hieman suurempi, 39,8 prosenttia.

(19) Toimenpiteiden, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi, odotetaan edelleen vaikuttavan julkisen talouden rahoitusasemaan vuonna 2023. Kyse on pääasiassa toimenpiteistä, joita on jatkettu vuodesta 2022. Tukitoimenpiteiden nettokustannukset julkiselle taloudelle vuonna 2023 ovat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen[19]. Useimmat vuoden 2023 toimenpiteet eivät vaikuta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille tai yrityksille kohdennetuilta eikä

---

kansallisen energiahuollon turvaamiseksi luoduista maakaasuvarannoista sekä puolustustarvikkeiden toimittamisesta Ukrainaan.

[19] Luku kuvaa toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, mukaan lukien juoksevat tulot ja menot sekä mahdolliset pääomamenoja koskevat toimenpiteet.

niillä täysin säilytetä energian kysynnän vähentämiseen ja energiatehokkuuden lisäämiseen kannustavaa hintasignaalia. Näin ollen kohdennettujen tukitoimenpiteiden määrä, joka on otettava huomioon arvioitaessa vuoden 2023 suosituksen noudattamista, on komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 (kun se vuonna 2022 oli 0,5 % suhteessa BKT:hen). Kustannusten, joita Ukrainasta paenneiden tilapäinen suojelu aiheuttaa julkiselle taloudelle, ennustetaan kasvavan 0,1 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2022 verrattuna. Sen sijaan covid-19-kriisin takia toteutettujen väliaikaisten toimenpiteiden (joiden määrä oli 1,2 % suhteessa BKT:hen) asteittaisen lopettamisen odotetaan parantavan julkisen talouden rahoitusasemaa vuonna 2023.

(20) Neuvosto suositti[20] 12 päivänä heinäkuuta 2022 Latvialle, että se toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen[21] kanssa, kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Latvian olisi oltava valmiina mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Latvialle suositettiin myös, että se lisäisi julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, ottaen huomioon REPowerEU-aloite, muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineen ja muiden unionin varojen avulla.

(21) Vuonna 2023 finanssipolitiikan viritys on komission kevään 2023 talousennusteen mukaan elvyttävä (–0,9 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio on korkea. Vuonna 2022 finanssipolitiikan viritys oli neutraali (0,0 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) ennakoidaan olevan finanssipolitiikan virityksen vuonna 2023 elvyttävä vaikutus, joka on 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Perusmenojen kasvuun sisältyvät energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille suunnattujen kohdennettujen tukitoimenpiteiden pienentyneet kustannukset (0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen). Siihen sisältyvät myös kasvaneet kustannukset tilapäisen suojelun tarjoamisesta Ukrainasta paenneille (0,1 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien nettoperusmenojen elvyttävä vaikutus ei näin ollen ole seurausta kohdennetusta tuesta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) elvyttävä kasvu johtuu vuoden 2023 talousarviopakettiin sisältyvistä menopuolen toimenpiteistä, joihin kuuluvat muun muassa julkishallinnon ja terveydenhuoltohenkilöstön palkankorotukset, onkologian, tieteen ja tutkimuksen juokseviin menoihin osoitettu lisärahoitus ja muihin valtionhallinnon juokseviin menoihin osoitetut harkinnanvaraiset määrärahat sekä eläke- ja avustusmenojen kasvattaminen. Näin ollen kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen ennustettu kasvu ei ole sopusoinnussa neuvoston suosituksen kanssa. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla ja muilla EU:n varoilla rahoitettavien menojen ennustetaan olevan 2,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023, ja kansallisesti

[20] Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Latvian vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto, EUVL C 334, 1.9.2022, s. 112.

[21] Latvian keskipitkän aikavälin potentiaalisen tuotannon kasvu (kymmenen vuoden keskiarvo), jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, on komission kevään 2023 talousennusteen perusteella nimellisin luvuin arviolta 11,5 prosenttia.

rahoitettavilla investoinneilla ennakoidaan olevan finanssipolitiikan viritykseen elvyttävä vaikutus, joka on 1,0 prosenttiyksikköä[22]. Latvia aikoo rahoittaa lisäinvestointeja elpymis- ja palautumistukivälineestä ja muilla EU:n varoilla, ja sen ennakoidaan myös jatkavan kansallisesti rahoitettuja investointeja. Latvia aikoo rahoittaa julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen. Esimerkkeinä voidaan mainita sähköajoneuvojen hankkiminen julkiseen liikenteeseen, kerrostalojen ja yrityskiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen, sähkönsiirto- ja jakeluverkkojen nykyaikaistaminen, pelastuspalvelujen toimintakyvyn vahvistaminen, julkishallinnon digitaalisten alustojen ja järjestelmien keskittäminen, digitaalisten taitojen ja prosessien digitalisoinnin kehittäminen yrityksissä, laajakaistainfrastruktuurin kehittäminen sekä koulutusalan digitalisoinnin edistäminen. Nämä investoinnit rahoitetaan pitkälti elpymis- ja palautumistukivälineestä ja muilla EU:n varoilla.

(22) Vuonna 2024 julkisen talouden alijäämän odotetaan vakausohjelman mukaan pienenevän 2,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä supistuminen vuonna 2024 johtuu pääasiassa siitä, että energian hinnannousun vaikutusten lieventämiseksi toteutetut toimenpiteet lopetetaan asteittain, covid-19-pandemiaan liittyneitä juoksevia menoja ei enää ole ja pandemian vaikutuksista toipumiseksi tehdyt investoinnit saatetaan päätökseen vuonna 2023. Vakausohjelman mukaan julkisen talouden velka kasvaa hieman vuoden 2024 loppuun mennessä 39,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 2,7 prosenttia vuonna 2024. Tämä vastaa vakausohjelmassa ennakoitua alijäämää. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuoden 2024 lopussa on komission kevään 2023 talousennusteessa suurempi, 40,5 prosenttia, mikä johtuu pääasiassa nimellisen BKT:n supistumisesta.

(23) Vakausohjelman mukaan kaikista energiatukitoimenpiteistä luovutaan asteittain vuonna 2024. Myös komission oletus on, että kaikista energiatukitoimenpiteistä luovutaan vuonna 2024. Tämä perustuu oletukseen, jonka mukaan energian hinnat eivät nouse uudelleen.

(24) Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1466/97 kehotetaan parantamaan rakenteellista rahoitusasemaa vuosittain keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamiseksi käyttäen viitearvona 0,5:tä prosenttia suhteessa BKT:hen[23]. Kun otetaan huomioon julkisen talouden kestävyyteen liittyvät näkökohdat[24] ja tarve supistaa alijäämä alle 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen, rakenteellista rahoitusasemaa olisi asianmukaista parantaa vähintään 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Jotta tällainen parannus voidaan varmistaa, kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten

---

22 Muilla kansallisesti rahoitettavilla pääomamenoilla ennakoidaan olevan kiristävä vaikutus, joka on 1,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen, koska komission ennusteessa vuodelle 2023 ei ole otettu huomioon energian toimitusvarmuuden turvaamiseksi luotuja maakaasuvarantoja eikä Ukrainalle annettua sotilaallista apua.

23 Ks. neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artikla, jossa edellytetään myös yli 0,5 prosentin sopeutusta suhteessa BKT:hen niiden jäsenvaltioiden osalta, joiden julkinen velka on yli 60 prosenttia suhteessa BKT:hen tai joiden velanhoitokykyyn kohdistuu huomattavampia riskejä.

24 Komissio on arvioinut, että Latvian rakenteellisen perusjäämän vuotuisen kasvun olisi oltava keskimäärin 0,0 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen, jotta voitaisiin varmistaa, että julkinen velka pidetään maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä. Arvio perustuu komission syksyn 2022 talousennusteeseen. Arvion lähtökohtana on ennakoitu julkisen talouden alijäämä ja velka vuonna 2024 olettaen, että energiatukitoimenpiteistä luovutaan vuonna 2024.

perusmenojen[25] kasvu ei saisi vuonna 2024 olla enempää kuin 3,0 prosenttia, kuten nyt suositellaan. Tämä alentaa osaltaan myös pohjainflaatiota, joka on selvästi yli euroalueen keskiarvon ja saattaa jatkuessaan johtaa kilpailukyvyn heikkenemiseen. Samaan aikaan olisi energiamarkkinoiden kehityksestä riippuen asteittain luovuttava jäljellä olevista energiatukitoimenpiteistä (komission tämänhetkisen arvion mukaan 1,0 % suhteessa BKT:hen vuonna 2023) alkaen vähiten kohdennetuista toimenpiteistä, ja saatavat säästöt olisi käytettävä julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Komission arvioiden mukaan tämä johtaisi siihen, että nettomääräisten perusmenojen kasvu alittaisi vuodeksi 2024 suositellun enimmäiskasvuvauhdin. Lisäksi kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten juoksevien perusmenojen kasvu vuonna 2023 ei komission kevään 2023 talousennusteen mukaan ole neuvoston suosituksen mukainen. Jos ennuste toteutuu, nettomääräisten perusmenojen kasvua olisi asianmukaista hidastaa vuonna 2024.

(25) Olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana, kansallisesti rahoitetut nettomääräiset perusmenot kasvavat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 1,3 prosenttia vuonna 2024. Tämä alittaa suositellun kasvuvauhdin.

(26) Vakausohjelman mukaan julkisten investointien odotetaan kasvavan 5,5 prosentista suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja 6,1 prosenttiin vuonna 2024. Tässä luvussa on huomioitu sekä kansallisesti rahoitettujen investointien että EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta rahoittamien investointien kasvu.

(27) Vakausohjelmassa esitetään julkisen talouden keskipitkän aikavälin kehitysura vuoteen 2026 saakka. Ohjelman mukaan julkisen talouden alijäämä supistuu 2,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025 ja 0,7 prosenttiin vuonna 2026. Julkisen talouden alijäämän ennakoidaan siten supistuvan alle 3 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä ja pysyvän alle 3 prosentissa suhteessa BKT:hen ohjelmakauden aikana. Vakausohjelman mukaan julkisen talouden velan, joka on vuoden 2024 lopussa 39,7 prosenttia suhteessa BKT:hen, odotetaan pienenevän vuoden 2026 loppuun mennessä 38,9 prosenttiin.

(28) Latvian verotulot suhteessa BKT:hen ovat huomattavasti alle EU:n keskiarvon. Tämä rajoittaa julkisten palvelujen, erityisesti terveydenhuollon ja sosiaaliturvan, tarjoamista. Pääomaa ja omaisuutta verotetaan suhteellisen vähän EU:n keskiarvoon verrattuna, mikä tarjoaa mahdollisuuden lisätä verotuloja. Lisäksi Latvian työverotulot ovat melko vähäiset suhteellisen korkeasta veroasteesta huolimatta. Tämä viittaa siihen, että tarvitaan jatkuvia toimia verosäännösten noudattamisen parantamiseksi ja harmaan talouden torjumiseksi. Köyhyys ja eriarvoisuus ovat edelleen merkittävä ongelma, mikä johtuu erityisesti sosiaaliturvaan käytettyjen varojen vähäisyydestä. Sosiaalisen turvaverkon riittävyys on parantunut, mutta köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen suuri erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien keskuudessa. Vanhuusiän köyhyys- ja syrjäytymisriski on EU:n suurin (45,9 % verrattuna EU:n 19,5 %:iin vuonna 2021), ja riski on erittäin suuri myös vammaisten kohdalla (41,2 % verrattuna EU:n 29,7 %:iin vuonna 2021). Yksilöllisiin tarpeisiin perustuvien sosiaalipalvelujen saatavuus ja laatu ovat edelleen ongelma, koska sosiaalityöntekijöistä on pulaa ja työtaakka on suuri. Lisäksi kuntien välillä on eroja. Pitkäaikaishoitojärjestelmä on hajanainen, ja siirtymisessä laitoshoidosta

[25] Nettomääräiset perusmenot määritellään kansallisesti rahoitetuiksi menoiksi, joista on vähennetty päätösperäiset tulopuolen toimenpiteet ja joissa ei oteta huomioon korkomenoja eikä suhdanteesta johtuvia työttömyysmenoja.

kotihoitoon ja yhteisöperustaisiin palveluihin on edistytty vain vähän. Sosiaalisten asuntojen riittävyys ja saatavuus on rajallista, koska pitkän aikavälin rahoitus on riittämätöntä. Julkisten terveydenhuoltomenojen osuus BKT:stä on alhainen EU:n keskiarvoon verrattuna, ja keskipitkän aikavälin talousarviosuunnitelmissa sen odotetaan edelleen pienenevän. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan tämä osuus supistuu vuoden 2022 5,6 prosentista suhteessa BKT:hen 3,6 prosenttiin vuonna 2026. Osuus on myös huomattavasti pienempi kuin vuosia 2021–2027 koskevissa kansanterveyspolitiikan suuntaviivoissa esitetty terveydenhuollon julkisen rahoituksen tarve, joka on 6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuoteen 2027 mennessä. Tämä supistuminen johtuu pääasiassa covid-19-pandemiaan liittyneen väliaikaisen tuen asteittaisesta lopettamisesta, mutta terveydenhuollon kestävää rahoitusta koskevat suunnitelmat puuttuvat myös. Lisäksi Latviassa on pulaa terveydenhuollon työvoimasta, erityisesti sairaanhoitajista. Tämän vuoksi terveydenhuoltopalvelujen nopea ja yhdenvertainen saatavuus on rajallista.

(29) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpano on hyvässä vauhdissa. Latvia on esittänyt yhden maksupyynnön, joka vastaa yhdeksää välitavoitetta ja jonka perusteella maksetaan yhteensä 201 miljoonaa euroa. Energian ja rakennusmateriaalien hintojen nousuun liittyvien objektiivisten olosuhteiden sekä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttamien toimitusrajoitusten vuoksi Latvia aikoo esittää suunnitelmaansa muutoksia sekä REPowerEU-luvun sisällyttämistä nopeuttaakseen talouden hiilestä irtautumista ja vähentääkseen riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Uuden REPowerEU-luvun nopea sisällyttäminen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan antaa mahdollisuuden rahoittaa lisäuudistuksia ja -investointeja, jotka tukevat Latvian strategisia tavoitteita energian ja vihreän siirtymän osalta. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen ja tosiasiallinen osallistuminen on edelleen tärkeää, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelman ja sitä laajemman muun talous- ja työllisyyspolitiikan täytäntöönpano onnistuu ja jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen politiikan yleiseen linjaan.

(30) Komissio hyväksyi kaikki Latvian koheesiopolitiikan ohjelma-asiakirjat vuonna 2022. Koheesiopolitiikan ohjelmien nopea täytäntöönpano, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, REPowerEU-luku mukaan lukien, ja luo sen kanssa synergiaa, on keskeinen tekijä vihreän ja digitaalisen siirtymän aikaansaamisen, taloudellisen ja sosiaalisen häiriönsietokyvyn parantamisen sekä Latvian alueiden tasapainoisen kehittymisen kannalta.

(31) Elpymis- ja palautumissuunnitelmassa käsiteltyjen taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi Latvialla on haasteita, jotka liittyvät rahoituksen saantiin, energiaan ja vihreään siirtymään.

(32) Yksityisen sektorin luotonanto oli yksi prosentti suhteessa BKT:hen vuonna 2021, mikä oli huomattavasti alle talouden kasvuvauhdin. Tämä vähentää edelleen yksityisen sektorin velkaa, joka on EU:n alhaisimpia. Luotonannon heikko kasvu johtuu jossakin määrin heikosta kysynnästä, mutta siihen vaikuttavat myös monet tarjontapuolen haasteet. Pienten ja keskisuurten yritysten on ollut erityisen vaikeaa saada luottoa. Tämä johtuu osittain niiden suuremmasta luottoriskistä mutta myös korkeista luottokustannuksista ja byrokratiasta. Lisäksi niiden on vakuudeksi tarjoamiensa omaisuuserien heikon likviditeetin vuoksi erityisen vaikeaa saada luottoa Riian alueen

ulkopuolella. Tämä muodostaa merkittävän esteen sekä asunto- että yrityslainoitukselle. Politiikkatoimilla lainanantoa on tuettu lähinnä yhdistämällä se julkisiin avustuksiin. Tästä aiheutuu kuitenkin huomattavia kustannuksia valtion talousarviolle, joten se ei ole kestävä tapa lisätä lainanantoa. Lainojen tarjonnan esteiden purkaminen edellyttää, että parannetaan yleisellä tasolla läpinäkyvyyttä ja luottamusta liiketoimintaympäristöön, mihin kuuluu myös harmaan talouden vähentäminen. Lisäksi maksukyvyttömyysmenettelyn parantaminen siten, että yritysten uudelleenjärjestelyjen osuus kasvaisi ja lainojen takaisinperintäaste mahdollisesti parantuisi, vähentäisi pankkien toteamia riskejä ja lisäisi siten luotonantoa. Kohdennetut laina- ja takausjärjestelmät voisivat auttaa vähentämään pankeille aiheutuvia likviditeettiriskejä, kun ne hyväksyvät vakuuksia suhteellisen epälikvideillä markkinoilla. Julkisen sektorin lainajärjestely, jolla tuetaan strategisesti tärkeitä investointeja esimerkiksi vihreään siirtymään ja aluekehitykseen, voisi lisätä tosiasiallista kilpailua pankkimarkkinoilla tai täyttää markkinavajeen silloin, kun pankkirahoitus on liian kallista tai sitä ei ole saatavilla. Lisäksi julkiset takaus- ja lainanantojärjestelmät ovat huomattavasti kustannustehokkaampi tapa tukea yksityistä lainanottoa kuin avustusjärjestelmät. Pankkirahoituksen esteiden lisäksi vaihtoehtoisten rahoituslähteiden markkinat ovat Latviassa alikehittyneet. On mahdollista parantaa yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta kyseisiltä markkinoilta.

(33) Latvia varmisti riippumattomuutensa venäläisestä kaasusta, kun parlamentti päätti heinäkuussa 2022 lopettaa venäläisen maakaasun ostamisen 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen. Kotimaiset kaasuntoimittajat ovat löytäneet vaihtoehtoisia maakaasun lähteitä Liettuan Klaipėdan nestekaasuterminaalista ja Suomen Inkoossa sijaitsevasta uudesta nestekaasuterminaalista. Nykytilanne on osoittanut, että uusiutuviin energialähteisiin perustuvien sähköntuotantolaitosten hitaasti edennyttä käyttöönottoa on nopeutettava. Latviassa uusiutuvan energian osuus on EU:n suurimpia, vaikka tämä osuus pysyikin ennallaan vuosina 2020 ja 2021. Latvia hyötyisi tuuli- ja aurinkoenergian käyttöönoton vauhdittamisesta, sillä se on toimivin keino lisätä uusiutuvan energian osuutta pitkällä aikavälillä. Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää jo toimenpiteitä maatuulivoiman käyttöönoton sääntelyesteiden poistamiseksi. Lisätoimia voitaisiin kuitenkin toteuttaa uusiutuvien energialähteiden käyttöönoton nopeuttamiseksi sähköntuotannossa, lämmityksessä ja jäähdytyksessä. Tämä voisi tarkoittaa muun muassa sähköverkon nykyaikaistamista, uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön hajautetun tuotannon edistämistä, sähköjärjestelmän joustavuuden lisäämistä (kysyntäjousto ja varastointi), lupamenettelyjen parantamista sekä oikeudellisen kehyksen ja kannustimien luomista energiayhteisöjen edistämiseksi. Latvian ja EU:n sähköverkon synkronoinnin loppuunsaattaminen lisäisi siirtokapasiteettia, jotta merellä ja maalla tuotettavan uusiutuvan energian osuutta Latvian verkossa voitaisiin lisätä. Latvian sähköverkko, kuten muidenkin Baltian maiden sähköverkot, on edelleen altis häiriöille, koska se on synkronoitu (Valko-Venäjän, Venäjän, Viron, Liettuan ja Latvian välisen) BRELL-verkon kanssa. Sähköverkon alueellinen synkronointi muun EU:n kanssa edistyy, mutta se on vielä saatettava päätökseen. Tätä varten tarvitaan yhteistyötä Viron ja Liettuan kanssa. Maakaasun kulutus on vähentynyt Latviassa 30 prosenttia elokuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana, kun sitä verrataan keskimääräiseen kaasunkulutukseen samalla ajanjaksolla edeltävien viiden vuoden aikana. Tämä ylittää

15 prosentin vähennystavoitteen. Latvia voi jatkaa kaasun kysynnän tilapäiseen vähentämiseen tähtääviä toimia 31 päivään maaliskuuta 2024 saakka[26].

(34) Latvian olisi nopeutettava toimiaan, joilla lisätään energiatehokkuustoimenpiteitä rakennuskannan, liikenteen ja teollisuuden hiilestä irtautumiseksi, ja otettava käyttöön uusia rahoitus- ja tukitoimenpiteitä pitkän aikavälin peruskorjausstrategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

(35) Vihreän siirtymän kannalta keskeisten alojen ja ammattien työvoimapula ja osaamisvaje, muun muassa valmistusteollisuudessa sekä nettonollateknologioiden käyttöönotossa ja ylläpidossa, aiheuttavat pullonkauloja nettonollatalouteen siirtymisessä. Korkealaatuiset koulutusjärjestelmät, jotka vastaavat työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin, sekä kohdennetut täydennys- ja uudelleenkoulutustoimenpiteet ovat avainasemassa osaamisvajeen vähentämisessä ja työmarkkinoille pääsyn ja työvoiman uudelleenkohdentamisen edistämisessä. Hyödynnettävissä olevan työvoiman saamiseksi käyttöön näiden toimenpiteiden on oltava erityisesti sellaisten henkilöiden, alojen ja alueiden ulottuvilla, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa eniten. Vuonna 2022 työvoimapulasta raportoitiin 25:ssä niistä 436 ammatista, jotka edellyttävät vihreän siirtymän edellyttämiä erityistaitoja tai -tietoa, mukaan lukien sähköasentajat ja koneinsinöörit. Työvoimapulan raportoitiin rajoittavan tuotantoa teollisuudessa ja rakentamisessa.

(36) Neuvosto on tutkinut vuoden 2022 vakausohjelman komission tekemän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto[27] ilmenee jäljempänä esitettävästä suosituksesta 1.

(37) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto on suosittanut, että euroalueen jäsenvaltiot ryhtyvät – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimiin, joiden avulla ne i) säilyttävät velkakestävyyden ja pidättäytyvät laaja-alaisesta kokonaiskysynnän tukemisesta vuonna 2023, kohdentavat korkeiden energian hintojen vaikutuksen lieventämiseksi toteutettavat finanssipoliittiset toimenpiteet paremmin ja selvittävät asianmukaisia tapoja lopettaa tuki energian hintapaineiden vähentyessä, ii) pitävät julkisten investointien määrän suurena ja edistävät yksityisiä investointeja, joilla tuetaan vihreää ja digitaalista siirtymää, iii) tukevat palkkakehitystä, joka lieventää ostovoiman heikkenemistä, rajoittaen samalla kerrannaisvaikutuksia inflaatioon, parantavat edelleen aktiivista työvoimapolitiikkaa ja korjaavat osaamisvajeita, iv) parantavat liiketoimintaympäristöä ja varmistavat, että yrityksille annettava energiatuki on kustannustehokasta, väliaikaista ja suunnattu elinkelpoisille yrityksille ja että sillä ylläpidetään kannustimia vihreään siirtymään ja v) säilyttävät makrotalouden vakauden ja seuraavat riskejä sekä jatkavat samalla työtä pankkiunionin viimeistelemiseksi. Latvian osalta suosituksilla 1, 2, 3 ja 4 myötävaikutetaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen ja neljännen euroalueelle annetun suosituksen täytäntöönpanoon,

SUOSITTAA, että Latvia toteuttaa vuosina 2023 ja 2024 toimia, joilla se

1. purkaa voimassa olevat energiatukitoimenpiteet vuoden 2023 loppuun mennessä ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen; jos energian hintojen uusi kallistuminen edellyttää tukitoimenpiteitä, varmistaa, että toimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten

[26] Neuvoston asetus (EU) 2022/1369 ja neuvoston asetus (EU) 2023/706.

[27] Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 2 kohdan ja 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät;

varmistaa finanssipolitiikan maltillisuuden erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen nimelliskasvun vuonna 2024 enintään 3,0 prosenttiin.

jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa elpymis- ja palautumistukivälineen avustusten ja muiden EU:n varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi;

vuoden 2024 jälkeen noudattaa edelleen asteittaiseen ja kestävään vakauttamiseen tähtäävää julkisen talouden keskipitkän aikavälin strategiaa yhdistettynä investointeihin ja uudistuksiin, joilla edistetään voimakkaampaa kestävää kasvua, jotta saavutetaan maltillinen julkisen talouden keskipitkän aikavälin rahoitusasema;

laajentaa muun muassa kiinteistöjen ja pääoman verotusta ja vahvistaa terveydenhuollon ja sosiaaliturvan riittävyyttä;

2. jatkaa elpymis- ja palautumissuunnitelmansa vakaata täytäntöönpanoa ja viimeistelee REPowerEU-luvun ripeästi, jotta sen täytäntöönpano voidaan aloittaa nopeasti; jatkaa koheesiopolitiikan ohjelmien nopeaa täytäntöönpanoa, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ja luo sen kanssa synergiaa;

3. parantaa pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta julkisten laina- ja takausjärjestelmien kautta, jotta voidaan helpottaa strategisesti tärkeitä investointeja erityisesti vihreään siirtymään ja aluekehitykseen;

4. vähentää yleistä riippuvuutta fossiilisista polttoaineista nopeuttamalla uusiutuvien energialähteiden, erityisesti maa- ja merituulivoiman sekä aurinkoenergian, käyttöönottoa, monipuolistamalla energiatoimituksia ja -reittejä ja vahvistamalla energiatehokkuustoimenpiteitä esimerkiksi uusilla rahoitus- ja tukitoimenpiteillä pitkän aikavälin peruskorjausstrategian tavoitteiden saavuttamiseksi; varmistaa energiaverkkoyhteyksien riittävän kapasiteetin toimitusvarmuuden lisäämiseksi ja jatkaa synkronointia EU:n sähköverkon kanssa; lisää panostusta politiikkatoimiin, joiden tarkoituksena on vihreän siirtymän edellyttämän osaamisen tuottaminen ja hankkiminen.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja